

wat die ministers man voor man in de nieuwe omstandigheden waard waren. Van 't Sant kreeg opdracht, op informatie uit te gaan. 'Kort na onze aankomst in Londen', aldus Dijkhoorn,¹ vroeg hij deze om inlichtingen o.m. aangaande Steenberghe, Welter, Furstner en van Angeren – inlichtingen welke Dijkhoorn hem weigerde te geven.² Maar Dijkhoorn zal wel niet de enige geweest zijn tot wie van 't Sant zich wendde. Wat deze laatste vernam, rapporteerde hij dagelijks aan de koningin. Beiden waren diep teleurgesteld over de radiotoespraak waarin de Geer er bij de bevolking van bezet gebied op aangedrongen had, 'de achting van de tegenstander te verdienen'. Toen reeds stond, zo nemen wij aan, voor de koningin vast dat deze minister-president ten spoedigste vervangen moest worden.³ Nauwe samenwerking met MI-5 achtte zij allerminst schadelijk voor de Nederlandse belangen, maar juist bevorderlijk: Nederlands bevrijding hing van een uiteindelijke overwinning van Engeland en zijn bondgenoten af, de uitschakeling van diegenen die niet met hart en ziel achter de Engelse oorlogvoering stonden, was tegelijk een Engels en een Nederlands belang.⁴

Twee Nederlanders werden er opgepakt wier internering althans bij de weinigen die er van vernamen, enige deining veroorzaakte: een officier en een zakenman.

¹ Getuige Dijkhoorn, *Enq.*, dl. IV c, p. 186. ² Van 't Sant heeft jegens de Enquêtecommissie ontkend, het bedoelde gesprek met Dijkhoorn gevoerd te hebben: 'Ik geloof niet', zei hij, 'dat ik zo stom zal zijn geweest, aan Dijkhoorn inlichtingen te vragen.' (a.v., p. 1559). Eind mei '40 was dat evenwel allerminst 'stom': Dijkhoorn was tijdens de neutraliteitsperiode als minister niet zonder beslistheid opgetreden, hij had tijdens de Duitse invasie met kracht op het vertrek van het kabinet naar Londen aangedrongen, was uit Londen meteen naar Parijs gevlogen, kortom: was eind mei in de ogen van de koningin nog een aanvaardbare figuur. ³ Van de Plassche (althans dat vertelde hij een maand of acht later aan Dijkhoorn) kreeg eind mei van Hooper, die veel contact had met van 't Sant, te horen dat het voor hem als officier van MI-5 duidelijk was wat diende te geschieden: 'de Geer', aldus Hooper, 'moet verdwijnen en Gerbrandy moet minister-president worden.' (a.v.). Wij kunnen ons niet anders voorstellen dan dat Hooper dat van van 't Sant gehoord heeft. Een overeenkomstige mededeling drong al in die tijd tot Pelt, hoofd van de Regeringsvoorlichtingsdienst, door. ⁴ De Enquêtecommissie heeft het in van 't Sant gelaakt dat deze 'zich niet heeft ontzien, informaties aan de Britse dienst te geven omtrent Nederlandse ministers' (a.v., dl. IV a, p. 69) – wij onderschrijven deze formalistische kritiek niet: zij miskent de werkelijkheid van 1940 waarin het er voor diegenen die van geen compromis met Hitler wilden weten, in de eerste plaats op aankwam, *elkaar* in een geest van over en weer welbegrepen eigenbelang te steunen, alle nationaliteitsverschillen ten spijt. Wat van 't Sant deed, was trouwens aan de koningin en Gerbrandy bekend en werd door beiden goedgekeurd.